

A BÉCSI VÉTELI EGYEZMÉNY 74. CIKKE, MINT ÁLTALÁNOS KÁRTÉRÍTÉSI SZABÁLY ALAPJÁN MEGTÉRÍTHETŐ KÁROK KAPCSOLATA AZ ELŐRELÁTHATÓSÁGI KLAUZULÁVAL*

HOLTZER Imre Gábor
PhD-hallgató (PPKE JÁK)

A Bécsi Vételi Egyezmény¹ rendszerében a kártérítés alapnormája² a 74. cikk, amely rendelkezés a konkrét kártérítési igény szabályait tartalmazza. Az Egyezmény említett cikke nem korlátozza alkalmazhatóságát azokra az esetekre,³ amikor a felek között létrejött eredeti szerződés a szerződésszegés után is fennmarad, tehát az a megszűnt szerződések kártérítési vitáiban is felhívható.⁴ A 74. cikk első mondata a kárszámítás módját határozza meg, míg a második mondat az előreláthatóság szabályáról rendelkezik.⁵ A tanulmány jogeseteken keresztül elemzi a cikk fogalmi alkotóelemeit és alapelveit. A dolgozat végigköveti a megtéríthető károk típusait és azokat részletesen elemzi, illetve bemutatja az előreláthatóság megjelenését a kártérítés témakörében, amely egy

* A szerző köszönetét szeretné kifejezni ki Dr. Szabó Sarolta tanárnőnek a tanulmány megalkotásában való támogatásáért.

¹ Az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye (CISG – Convention on Contracts for the International Sale of Goods) Kihirdette az 1987. évi 20. tvr., Magyar Közlöny 1987. 55. sz. (1987. november 29.) Röviden: Bécsi Vételi Egyezmény, a tanulmányban több helyen Egyezményként, vagy CISG-ként hivatkozva.

² Az Egyezmény 45. cikke az eladó szerződésszegésének jogkövetkezményeiről rendelkezik, amely (1) bekezdésének b) pontja alapján „[h]a az eladó nem teljesíti a szerződésen vagy az Egyezményen alapuló valamely kötelezettségét, a vevő jogosult, a 74–77. cikkeken meghatározott módon kártérítést követelni.” Ezzel párhuzamos rendelkezést tartalmaz az Egyezmény 61. cikke, amely kimondja: „(1) Ha a vevő elmulasztja a szerződésben vagy az Egyezményben meghatározott valamely kötelezettségének teljesítését, az eladó jogosult: [...] b) a 74–77. cikkeken meghatározott módon kártérítést érvényesíteni.”

³ A szabályozás eltér a Hágai Egységes Adásvételi Törvény 82. cikkétől, amelynek esetében a hasonló rendelkezés csak akkor alkalmazható, ha a felek közötti szerződés nem szűnt meg.

⁴ Reinhard FISCHER: *Vor- und Nachteile des Ausschlusses des UN-Kaufrechts aus Sicht des deutschen Exporteurs*. Hamburg, 2008. 96.

⁵ Egyezmény 74. cikke.

igen lényeges korlátozás az Egyezmény felelősségi rendszerében. A tanulmány bemutatja mindazon elveket, amelyek mentén a 74. cikk második mondatában megjelenő szabály a megtérítendő károkat az előre látható mértékre korlátozza. A tanulmány fő kérdése annak vizsgálata, hogy milyen kapcsolatban állnak az általános kártérítési szabály alapján megtéríthető károk a 74. cikk második mondatába foglalt előreláthatósági klauzulával, illetve annak feltárása, hogy mely előreláthatósághoz kapcsolódó kérdésekben mutatkozik ellentét az eljáró bíróságok döntései és a szakirodalom alapján.

1. A konkrét kártérítés általános elvei

Az Egyezmény 74. cikke alapján:

„[a] fél szerződészegése következményeként járó kártérítés összege megegyezik azzal a veszteséggel, amely a szerződészegés következtében a másik felet érte, ideértve az elmaradt hasznot is. Ez a kártérítés nem haladhatja meg azt a veszteséget, amelyet a szerződészegő fél a szerződés megkötésének időpontjában előre látott, vagy amelyet előre kellett látnia azon tények és körülmények alapján, amelyekről mint a szerződészegés lehetséges következményeiről az említett időpontban tudott vagy tudnia kellett.”

A konkrét kártérítés általános elveinek felvezetésére szolgál az a jogeset,⁶ amelyben egy orosz és egy ecuadori vállalat kötött egymással adásvételi szerződést. A felek a szerződés közvetett tárgyaként megjelenő termékre vonatkozó minőségi követelményt nem írtak elő. A szolgáltatott áruval azonban problémák merültek fel, ezért a vevő pert indított a hibás termékek valós és „elvárható” értéke közötti különbség pénzbeli megtérítéséért, illetve az elszenvedett egyéb veszteségekért. Az ügyben eljáró orosz bíróság kimondta, hogy amennyiben a szerződésben nincs pontosan meghatározva a termék minősége, úgy az eladó olyan terméket köteles szolgáltatni, amely az adott termék szokásos rendeltetészerű használatára alkalmas.⁷ A bíróság azt is rögzítette, hogy az eladót üzleti tapasztalata nem csak arra tette képessé, hogy előre lássa szerződéses partnere kárát, de arra is, hogy megelőzze azt. Mivel az áru tárgyában keletkezett kárt nem az eladó, hanem harmadik fél, a gyártó okozta, az eladó arra hivatkozott, hogy a kártérítést csak akkor fizeti ki, ha a gyártóval szemben támasztott kártérítési igényét érvényesíteni tudja. A bíróság megállapította, hogy a vevő és a gyártó egymással nem áll szerződéses kapcsolatban, így a gyártó és az eladó közötti bármilyen ügylet vagy kapcsolat lényegtelen a vevőnek fizetendő kártérítés szempontjából. A bíróság az eladót a vevő felmerült kárainak pénzbeli megtérítésére kötelezte. A bíróság tehát egy olyan helyzet létrehozására törekedett, amely akkor jellemezné a felek jogviszonyát, ha a szerződést hibátlanul teljesítették volna. Az idézett jogesetből levezethetőek a 74. cikk elvei, amelyek: a) a teljes kártérítés és b) az „előnyök kölcsönös kiegyenlítésének”

⁶ Oroszország: Tribunal of International Commercial Arbitration 166/1995. 1996. 03. 12. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960312r1.html>

⁷ Ez a döntés összecseng a Ptk. 6:157. § (1) szabályozásával.

elve,⁸ illetve c) a pénzbeli megtérítés során követendő elvek, továbbá d) a harmadik személynek okozott károk megtérítésének kizártsága, végül pedig az e) okozatosság követelménye.⁹ Ebben a tanulmányban a felsorolt alapelvektől külön kezeljük az előreláthatósági klauzulát. A megkülönböztetésre az ad alapot, hogy álláspontom szerint az említett öt elv sokkal absztraktabb jellemzője a 74. cikk alapján követelhető kártérítésnek, mint az előreláthatóság igen gyakorlatias kérdése. Ezen túlmenően, míg az öt elv a 74. cikk alapján történő kártérítésnek állandó belső jellemzője, addig az előreláthatóság inkább egy külső korlátként jelenik meg. Objektív és szubjektív aspektusának megkülönböztetése miatt igen hangsúlyos értékelést kap a károkozó személye, illetve a szerződéses partnerek viszonya, amely jellemzőket az öt elv során nem tekintünk determináló tényezőknek.

1.1. A teljes kártérítés elve, és a „kiegyenlítés elve”

A 74. cikkből levezethető első következtetés a teljes kártérítés elve. Az Egyezmény alapján járó kártérítés célja, hogy kompenzálja a károsult felet az őt ért kárért, azonban csakis ezért. A rendelkezésnek nincs a károkozóval szemben szankciós vagy büntető célja, így az Egyezmény alapján büntető célú kártérítésre szóló igényérvényesítésnek nincs helye.¹⁰ Az említett elv a pozitív teljesítési érdekből¹¹ vezethető le, hiszen ezekben az esetekben a jogosult olyan előnyhöz jutna, amely a szerződés rendeltetésszerű teljesítése esetén őt nem illelné meg.¹² A jogalkotó egy olyan szabály megalkotására törekedett, amely a szerződést meg nem szegő felet a kártérítéskor olyan helyzetbe hozza, hogy az a kártérítés után minden olyan előnnyel rendelkezzen, amely a szerződés szabályszerű teljesítése esetén hozzá került volna.¹³ Ez a gondolat magában foglalja a szolgáltatás tárgyában beállott kár, az elmaradt haszon, illetve az egyéb károk megtérítésére vonatkozó igényt is.¹⁴ A kártérítésnek azonban nem csak az előreláthatóság, hanem a jogosult kárenyhítési kötelezettsége is korlátját képezi. Amennyiben a jogosult nem tesz eleget e követelményeknek, úgy a kártérítés arra az összegre zsugorodik, amely akkor képezte volna az elszenvedett kár mértékét, ha a jogosult mindent megtett volna a kár enyhítése érdekében. Az Egyezmény rendszerében a teljes kártérítés

⁸ FISCHER i. m. 98.

⁹ FISCHER i. m. 106.

¹⁰ Peter HUBER – Alastair MULLIS: *The CISG: A New Textbook for Students and Practitioners*. Munich, Sellier, 2007. 268.

¹¹ Németül: *Erfüllunginteresse*. A negatív szerződési érdek (*Vertrauensinteresse*, illetve *negatives Interesse*) [szembeállítható] a pozitív teljesítési érdek (*positives Erfüllunginteresse*) fogalmával, amikor a károsultnak a szerződés teljesítéséhez fűződik érdeke. Negatív szerződési érdek esetén a károsultnak olyan helyzet létrehozásához fűződik érdeke, mintha a szerződést meg sem kötötték volna; a károkozó a biztatási kár megtérítésére köteles. Ld. SIKLÓSI Iván: A nemlétező szerződések problémája a római jogban és a modern jogokban. *Acta Juridica Et Politica*, Tomus LXVII., Fasc. 19., 2005. 56. lj.

¹² FISCHER i. m. 98.

¹³ Uo.

¹⁴ CISG Advisory Council, Opinion No.6 Calculation of Damages under CISG Article 74 1.1 <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op6.html>

elve diszpozitív szabály, amelynek értelmében a felek kizárhatják annak alkalmazását és helyette más módon pl. kötbérikikötéssel, kárátalány megállapításával egyensúlyozhatják ki a szerződészegés következményét.¹⁵ Ugyanez igaz a Polgári Törvénykönyv szerződészegésre vonatkozó rendelkezéseire is. A felek a szerződés megszegésének következményeit a 6:59. § (2) alapján akár ki is zárhatják, kiterjeszthetik, vagy korlátozhatják.¹⁶ A kártérítés összegét az elszenvedett káron felül az befolyásolja, hogy a jogosult milyen más szerződészegési szankciókat vesz igénybe (pl. kijavítás, kicserélés, kötbér stb.).¹⁷ A teljes kártérítés kérdéskörét vizsgálva említést kell tenni arról az igen meggyőző álláspontonról, amely a teljes kártérítést illúzióknak és elérhetetlennek tartja. A nézet szerint ugyanis a „kárfajták döntő többségében a legkevésbé sem realizálható a károkozás bekövetkezése nélküli állapot”. Ennek megfelelően a teljes kártérítés valójában az eredeti állapot lehető legteljesebb mértékben történő megközelítését jelenti.¹⁸ A kiegyenlítés elvét mutatja be az a jogeset,¹⁹ amelyben a felek 1.500 tonna szőlőmust koncentrátum adásvételére kötöttek szerződést. Megállapodásukban kikötötték, hogy az említett terméket, 1997 októberének vége és 1998 februárjának eleje közötti három hónapos időszakban, a vevőnek kell elszállítania. A vevő azonban a szerződést megszegve, adminisztratív okokra hivatkozva, a terméket nem szállította el, amelynek minősége romlott a késlekedés következtében. A vevő később a termék egy részét mégis elszállította. A bíróság megállapította a vevő szerződészegését, és kártérítésre kötelezte, amelyben az eladó elmaradt hasznát, és egyéb felmerülő költségeit (pl. tárolási-, vizsgálati költségek) is megítélte. Az eladó a kárenyhítési kötelezettségének eleget téve fedezeti szerződést kötött, amellyel a termék el nem szállított részét harmadik fél részére eladta. Az utóbbi ügyleten szerzett profitot a bíróság levonta a teljes kártérítési összegből, megelőzve ezzel, hogy az eladó jogosulatlanul gazdagodjék. A levonás hiányában a kártérítés mértéke olyan tételt (a második ügyleten szerzett haszon összegét) is tartalmazott volna, amelyhez az eladó a harmadik féllel kötött szerződése útján mégis hozzájutott, tehát azt elmaradt haszonként nem lehetett volna értékelni. Itt is kirajzolódik tehát az elv, miszerint a bíróság a kártérítéssel a jogosult felet olyan helyzetbe kívánja hozni, mintha a szerződést megfelelően teljesítették volna, ahol az „*olyan helyzet*” fordulat nem jellemezhet a jogosult számára sem a szerződésben rögzítettélnél kedvezőbb helyzetet. Az előbbieknél megfelelően tehát elmondható, hogy az Egyezmény kártérítési szabályozásának értelme, hogy a szerződészegő fél partnerét gazdaságilag olyan helyzetbe hozza, mintha a szerződést annak tartalma szerint teljesítette volna; így a jogosult köteles a valós kárát meghaladó előnyöket, vagy a megtakarí-

¹⁵ CISG Advisory Council, Op. No.6 1.3.

¹⁶ VÉKÁS Lajos: *Szerződési jog*. Budapest, Eötvös Kiadó, 2016. 234.

¹⁷ SÁNDOR Tamás –VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi adásvétel*. Budapest, HVG-ORAC, 2005. 433.

¹⁸ FUGLINSZKY Ádám: A teljes kártérítés elve, kritikája és korlátai. In: KISFALUDI András (szerk.): *Liber amicorum – Ünnepi előadások és tanulmányok Harmathy Attila tiszteletére*. Budapest, ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, 2007. 204–206.

¹⁹ Spanyolország: Audiencia Provincial de Valencia 142/2003 Cherubino Valsangiacomo, S.A. v. American Juice Import, Inc. 07. 06. 2003. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/030607s4.html>

tott kiadásokat a kártérítés összegéből levonni.²⁰ Ezt nevezzük a kiegyenlítés elvének,²¹ amely a magyar jogi gondolkodásban a káronszerzés tilalmának alapelveként létezik. Ennek megfelelően tehát a szerződésszegést elszenvadó fél a szerződésszegés következtében nem kerülhet jobb helyzetbe, mint amilyenben a szerződés rendeltetésszerű teljesítése esetén lett volna, a szerződésszegésen nem gazdagodhat. A kiegyenlítés, levonás számos költséget érinthet. Ha például az időben el nem szállított termék az eladónak a késlekedés idején hasznot hajt, vagy ha az áru átadása folytán a jogosultnak olyan költsége merülne fel, amelyet a szerződésszegés következtében nem kell megfizetni, az ezeknek megfelelő összeget a kártérítésből le kell vonnia.

1.2. A pénzbeli kártérítés esetén követendő elvek, és a harmadik személyeknek okozott károk megtérítése

A pénzbeli kártérítés kérdésének vizsgálatakor szükséges különbséget tennünk a pénzbeli kártérítés, illetve a szerződés természetbeni teljesítésének kikényszerítése, mint lehetséges szerződésszegési jogkövetkezmények között. A common law országok bíróságai szerződésszegés esetén ugyanis nem kötelezik a szerződésszegő eladót arra, hogy az a szerződést megfelelően teljesítse, holott a kontinentális jogfelfogásban ez volna az elsődlegesen alkalmazott jogkövetkezmény. Ha a szerződés közvetett tárgya olyan fajlagos szolgáltatás, mint például a búza (vagy ehhez hasonlatos dolgok), ebben az esetben könnyen belátható, hogy a vevő kára pénzbeli kártérítéssel igen könnyedén orvosolható, hiszen a kár pénzbeli kifejezése nem okoz problémát.²² Azonban amennyiben a szerződés tárgya olyan dolog, amely csak igen nehezen helyettesíthető (erre vezethet például akár egy normális esetben hétköznapi árucikk időszakos hiánya is a piacon), a pénzbeli kártérítés nem feltétlenül célravezető szerződéses jogkövetkezmény, hiszen a kár mértékének pénzbeli kifejezése problémát okozhat az eljáró fórumnak. Ugyanígy, ha az eladó egy hosszútávra szóló szerződés teljesítését tagadja meg, annak jövőbeni *pénzügyi és egyéb következményei szintén igen nehezen értékelhetők*. Ezekben és számos más esetben, ahol a kár pontos mértéke nem, vagy csak igen nehezen meghatározható, a vevő jobban jár azzal, ha lehetősége van a természetbeni teljesítést követelni.²³ A természetbeni teljesítéssel kapcsolatban tapasztalható országok közötti különbségek olyan lényegesek, hogy az Egyezmény elkészítésekor szükségesnek mutatkozott egy kompromisszumos megoldás megkomponálása. Egy olyan megoldásra volt tehát szükség, amely egyetlen jogrendszerhez tartozó országot sem kényszerít olyan pozícióba, hogy a belső jogával szövegesen ellentétes jogi megoldást legyen köteles alkalmazni.²⁴ Ennek

²⁰ FISCHER i. m. 98.

²¹ Uo.

²² J. O. HONNOLD: *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Conventions Convention*. The Hague, Kluwer, 1991. 361.

²³ Uo.

²⁴ BERGSTEN Eric: Commentary on Article 28. In: *Les Ventés Internationales de Marchandises Problèmes juridiques d'actualité*. [Judicial problems: Colloquium – in French] Paris, Economica, 1981. 11–14. <https://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/secomm/secomm-28.html>

megfelelően a 46. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy: „[a] vevő követelheti az eladótól az általa vállalt kötelezettsége teljesítését, feltéve, hogy a jogsértés orvoslására nem vett igénybe olyan eszközt, amely összeegyeztetetlen követelésével.” Ennek párjaként a 62. cikk akként rendelkezik, hogy „[a]z eladó követelheti a vevőtől a vételár megfizetését, az áru átvételét vagy egyéb kötelezettségei teljesítését, feltéve, hogy a jogsértés orvoslására nem vett igénybe olyan eszközt, amely összeférhetetlen követelésével.”

Ezekhez kapcsolódóan az Egyezmény 28. cikke úgy rendelkezik, hogy

„[h]a az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban, az egyik fél a másik fél valamely kötelezettségének teljesítését jogosult követelni, a bíróság nem köteles természetben marasztalni, kivéve ha, saját joga szerint is így járna el hasonló, az Egyezmény által nem szabályozott adásvételi szerződések esetében.”²⁵

A pénzbeli megtérítés, mint szerződéses jogkövetkezmény részben tehát eltérést mutat a kontinentális jogfelfogás szerződésszegés következtében alkalmazott jogkövetkezményétől, ahol a főszabály a hibás teljesítés esetén is a természetbeni teljesítés követelésének a joga volna. A kontinentális jogfelfogás szerint ugyanis a szerződésben foglalt természetbeni teljesítés, és nem a pénzbeli megtérítés alkalmas leginkább arra, hogy a jogosult a szerződéssel kielégíteni kívánt szükségleteit fedezni tudja.²⁶ A rendelkezések ilyen együttes megjelenése mellett leszögezhető, hogy „ha a bíróság saját joga szerint is így járna el hasonló, az Egyezmény által nem szabályozott adásvételi szerződések esetében,” akkor a félnek joga van arra, hogy követelje a másik féltől a teljesítést. Emellett azonban a 28. cikk első fordulata ezt a szabadságot részben limitálja is.²⁷

Az Egyezmény angol nyelvű szövege félreérthetatlenné teszi, hogy a 74. cikk alapján történő kártérítés esetén a kompenzáció mindig pénzbeli, azt a károsult székhelyén érvényes pénznemben kell megtéríteni.²⁸ Ez az állítás nem áll ellentétben azzal, hogy a 28. cikk kompromisszumos megoldása alapján az Egyezmény lehetőséget ad a szolgáltatás teljesítésének kikényszerítésére azokban az országokban, amelyeknek belső joga ezt biztosítja. A természetbeni teljesítés, mint lehetséges jogkövetkezmény nem áll ellentétben azzal a 74. cikk alapján tehető megállapítással sem, hogy amennyiben a szerződésszegés jogkövetkezménye nem a szerződés teljesítésének természetbeni kikényszerítésében, hanem kártérítésben áll, úgy az utóbbi – az Egyezmény angol nyelvű szövegének nyelvtani értelmezése alapján – minden esetben pénzbeli. Az angol szöveg a „sum” kifejezést, míg a magyar az „összeg” szót használja, ezekből következtethetünk az előbbi megállapításra. A német fordításban az „*entstandene Verlust*”²⁹ kifejezést olvashatjuk, amely azonban már nem teszi magától értetődővé a kártérítés pénzbeli voltát. Az Egyezmény angol nyelvű szövegéhez igazodva ugyanakkor elmondható, hogy a kártérítés pénzben való kifejezése általános szabály, az egyes nyelvekre való

²⁵ Egyezmény 28. cikk.

²⁶ VÉKÁS i. m. 229.

²⁷ BERGSTEN i. m. 11–14.

²⁸ HUBER–MULLIS i. m. 281.

²⁹ A magyar jelentése: „előállott veszteség”.

fordítási különbségekre való figyelem nélkül.³⁰ Ezt az állítást támasztja alá a jogeset,³¹ amelyben a kínai eladó hosszú éveken keresztül szállított ruházati termékeket egy koreai magánszemély részére, aki továbbértékesítette azokat. A termékek selejtes minolta, és a szállítási késedelem miatt a vevőnek kártérítést kellett fizetnie harmadik személyek részére. A bíróság ítéletében megállapította, hogy a szerződésszegés következtében bekövetkező kár a szerződés megkötésének idején előre látható volt, az eladót a 74. cikk szerint a kár összegével megegyező kártérítésre kötelezte. A fent említett elv következménye, hogy az okozott kár az idézett jogesetben természetben nem volt megtéríthető, így a bíróság pénzbeli kártérítést ítélt meg. Az esetben a vevő (közvetítő) kára abban áll, hogy harmadik fél részére, az eladó hibájából, csak nem megfelelő minőségű terméket tudott szolgáltatni. A vevő kártérítési igénye mégis a szerződés tárgyát képező, immáron megfelelő minőségű áru újraszolgáltatásának (hibáinak kijavításának, kicserélésének) követelése helyett a vevő által, harmadik személynek fizetett kártérítésre, vagy arra az összegre kell, hogy irányuljon, amellyel ő a harmadik félnek, a termékek nem megfelelő minősége miatt tartozik.³² Ez a megállapítás átvezet minket a harmadik személynek okozott károk kérdésére, hiszen nem ennyire egyértelmű a helyzet, ha azt vizsgáljuk, hogy harmadik személy lehet-e a kártérítés jogosultja. Álláspontom szerint az Egyezmény alapján a kártérítés jogosultja csak a szerződésszegő fél partnere lehet, hiszen a 74. cikk megszővegezésében a veszteség a „másik fél” alanyához kötődik („*loss of the other party*”).³³ Ennek megfelelően az Egyezmény alapján a szerződés nem teljesítéséből fakadó kárkövetelés benyújtására – legalábbis alapvető esetben – a károkozó fél szerződéses partnere mint „másik fél” kizárólagosan jogosult.³⁴ Ezen túlmenően egy nézőpont szerint a jogosultat megillető szerződésből fakadó védelemben harmadik fél „befoglalása” nem megengedett.³⁵ Ez a vélemény elutasítja, hogy a felek, akár kifejezett, akár hallgatóságos megállapodással szabadon határozhatnak arról a kérdéstről, hogy a szerződéses védelmet harmadik félre kiterjesztik-e.³⁶ Ezzel ellentétes álláspontot képvisel az a nézet, amely az Egyezmény 6. cikkére alapítva úgy foglal állást, hogy a felek szabadon foglalhatnak szerződésükbe olyan kikötéseket, amelyek harmadik feleket arra jogosítanak, hogy megfelelő esetben az adott szerződésre alapítva követeléseket terjesszenek elő.³⁷ Az ellentét kapcsán biztosra vehetjük, hogy CISG szövege nem utal a német jogban megtalálható „harmadik személy oltalmát szolgáló

³⁰ SÁNDOR-Vékás i. m. 444.

³¹ Dél-Korea: Seoul High Court 2008Na20319 23. 02. 2009. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090223k3.html>

³² HUBER-MULLIS i. m. 270.

³³ A fél szerződésszegése következményeként járó kártérítés összege megegyezik azzal a veszteséggel, amely a szerződésszegés következtében a *másik felet* érte, ideértve az elmaradt hasznot is. (I Damages for breach of contract by one party consist of a sum equal to the loss, including loss of profit, suffered by *the other party* as a consequence of the breach.)

³⁴ HUBER-MULLIS i. m. 281.

³⁵ FISCHER i. m. 100.

³⁶ Uo.

³⁷ HUBER-MULLIS i. m. 280. 4. a).

szereződéshez³⁸ hasonló jogintézmény létezésére, amely a harmadik személyeket foglalná bele a szerződés által biztosított védelemben.³⁹ Mivel az Egyezmény a harmadik személy által igényelhető kártérítésre pontos szabályt nem tartalmaz, ezért a nemzeti jogot kell alkalmazni az Egyezmény hatálya alá tartozó szerződések esetében azon kérdés eldöntésére, miszerint a harmadik fél is jogosult lehet-e szerződéses védelmet igényelni.⁴⁰ A 79. cikk alapján történő mentesüléskor játszik komoly szerepet az a megállapítás, hogy a „harmadik fél” meghatározás sem egy homogén alancsoportra utal hiszen (ebben a felállásban az eladó oldalán szereplő) „harmadik személyek” kategóriájának is legalább két különböző típusa van.⁴¹ Az első csoport azokból tevődik össze, akiket nem bíznak meg a vevővel fennálló szerződés teljesítésével, azonban lehetővé teszik, segítik, vagy megteremtik az előfeltételeit, annak, hogy az eladó szerződésszerű árut szolgáltatthasson, míg a második csoportba azok tartoznak, akiket az eladó a szerződés egészének vagy részének teljesítéséhez önállóan, „függetlenül” vesz igénybe.⁴² A mentesülés szempontjából, e második csoport vehető csak figyelembe, azonban a fent írtaknak megfelelően véleményem szerint a vevő oldalán megjelenő harmadik személyek kategorizálásának a kártérítés esetében nincsen szerepe.

1.3. Az okozatosság követelménye

A 74. cikk alkalmazhatóságának elengedhetetlen feltétele, hogy a kárnak a szerződésszegés következtében kell bekövetkeznie.⁴³ A kártérítési igény értékelésekor ezért fel kell tenni azt a kérdést, hogy bekövetkezett volna-e a kár a szerződésszegés hiányában? Ez a gondolat jelenik meg az ügyben,⁴⁴ amelyben egy német cég éterre vonatkozó adásvételi szerződést kötött a vevő Svájci Vasúttársasággal. A szerződés meghatározta azokat a határidőket, amelyeken belül a vevőnek a terméket át kellett vennie. Az egyik ilyen határidő letelte előtt a vevő tájékoztatta az eladót, hogy a terméket egészen addig nem hajlandó átvenni, amíg az eladó a vele szemben fennálló egyéb tartozásait nem rendezi. Az eladó póthatáridőt tűzött, és felhívta a vevőt a termék átvételére, amelyre a vevő továbbra sem volt hajlandó. Az étert az eladó ekkor harmadik személy részére

³⁸ A „*Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte*”, azaz a harmadik személy oltalmát szolgáló szerződés értelmében a harmadik személy ennek értelmében jogosult az oltalomra anélkül, hogy teljesítési igénnyel lépne fel. Ld. SZALMA József: *Szerződésen kívüli (deliktuális) felelősség az európai és a magyar magánjogban – különös tekintettel a magyar Ptk újrakodifikálására*. Budapest–Miskolc–Debrecen–Újvidék, ELTE-ÁJK, 2008. 186.

³⁹ HUBER–MULLIS i. m. 282.

⁴⁰ Ulrich MAGNUS: Art. 74. In: STAUDINGER: *Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen – wiener un-kaufrecht (CISG)*. Berlin, Sellier–De Gruyter, 1999. 125.; P. HUBER: Art 74 para. 6. In: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. München, C. H. Beck, 2008.

⁴¹ SÁNDOR-VÉKÁS i. m. 474.

⁴² SZABÓ Sarolta: *A Bécsi Vételi Egyezmény mint nemzetközi lingua franca*. Doktori értekezés. Budapest, PPKE, 2009. 170.

⁴³ HUBER–MULLIS i. m. 271.

⁴⁴ Svájc: Kantonsgericht; Zug A3 2001 34 12. 12. 2002. R. GmbH v. O. AG <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/021212s1.html>

a szerződéses árnál alacsonyabb áron értékesítette, és pert indított a különbözet megtérítése iránt. A bíróság ítéletében helyt adott a felperes keresetének és megállapította, hogy a vevő alapjaiban szegte meg a szerződést, amikor megtagadta a termék átvételét.

„A jogosulti pozícióban lévő félnek kötelessége a termék átvétele, és ezt a kötelezettségét sérti meg, ha azt mégis megtagadja. A feleket megillető visszatartási jogról van szó, ha a másik fél a saját, azonos jogviszonyból származó szolgáltatását nem teljesíti. Ekkor ugyanis, azzal, hogy a fél a maga szolgáltatását visszatartja nem szegi meg a szerződést. Az esetben azonban a jogosulti pozícióban lévő fél nem a visszatartási jogát gyakorolja, mint a szerződésszegés egyik objektív szankcióját, hanem megszegi az átvételi kötelezettségét.”⁴⁵

A vevő szerződésszegése az eladónak kárt okozott, költségei merültek fel az áru tárolásával, az új szerződés megkötésével, illetve a terméket később csak alacsonyabb áron tudta eladni, így a profitja is csökkent. Az ügyben bár kötött fedezeti szerződés (75. cikk), a kártérítés alapvető szabályai – így az okozatosság követelménye is – természetesen ebben az esetben is irányadóak. Az ügyben az eladó kára abból származott, hogy a vevő nem vette át a szerződés tárgyát képező terméket. Ha a terméket átvette volna (tehát a szerződést annak tartalma szerint teljesítette volna), az eladónak nem keletkezett volna kára. Mulasztás esetében általánosan kijelenthetjük, hogy a károk a köteleességszerű teljesítés esetében elkerülhetőek lettek volna.⁴⁶ Ebből következően azt a megállapítást tehetjük, hogy a szerződésszegés nélkül a kár nem következett volna be, így az eladó, a 74. cikk alapján kártérítésére jogosult a fedezeti szerződés kárszámítási szabálya szerint. A 74. cikk alapján tehát csak azok a károk téríthetőek meg, amelyek a szerződésszegés következményei, így szükség van a szerződésszegés és a károk közötti ok-okozati kapcsolatra.⁴⁷ Amennyiben elmondható, hogy a kár a szerződésszegés hiányában nem következett volna be, a kár tehát szerződésszegés következménye, az előreláthatóság hiánya és a kárenyhítési kötelezettség esetleges elmulasztása még mindig akadályát képezheti a kártérítés megállapításának. Még ha a kárt a kötelezett szer-

⁴⁵ VÉKÁS i. m. 267. Az Egyezmény több helyen is rendelkezik a visszatartásról:

85. Cikk „Ha a vevő az áru átvételével késik, vagy ha az áru szolgáltatása és a vételár megfizetése egyidejűleg esedékes és a vevő a vételár megfizetésével késik, az áru pedig az eladó birtokában van vagy az áru feletti rendelkezési jogát más módon gyakorolhatja, úgy az eladónak az áru megőrzése érdekében mindazt meg kell tennie, ami az adott körülmények között ésszerű. Az eladó az árut jogosult mindaddig visszatartani, amíg a vevő meg nem téríti számára az ésszerűen felmerült költségeket.”

86. Cikk (1) „Ha a vevő az árut megkapta és a szerződés vagy az Egyezmény szerint őt megillető jogok alapján az árut vissza kívánja utasítani, köteles az áru megőrzése érdekében a körülményeknek megfelelő ésszerű intézkedéseket megtenni. A vevő az árut mindaddig visszatarthatja, amíg indokolt költségeit az eladó meg nem téríti.”

88. Cikk (3) „Az árut eladó fél a vételárból visszatarthatja az áru megőrzésével és eladásával felmerült ésszerű költségeit. A különbözetet a másik féllel köteles elszámolni.”

⁴⁶ FISCHER i. m. 107.

⁴⁷ FISCHER i. m. 106. Az eredeti szövegben: *haftungsausfüllende Kausalität*, amely cselekmény és a kár között fennálló okozatosságot jelöli. (Ennek párja a német dogmatikában a *haftungsbegründende Kausalität* amelynek a károkozó személy és a cselekmény között kell fennállnia.)

zódésszegése okozta is, a kártérítés a kárnak csak arra a részére korlátozódik, amelyre nézve annak bekövetkezése a szerződés megkötésének idején előre látható volt,⁴⁸ és amelyet a jogosult kárenyhítésre tett erőfeszítései nem voltak képesek megakadályozni.

2. Az előreláthatósági klauzula az Egyezmény 74. cikkében

Az előreláthatósági klauzula tárgyalását egy olyan jogesettel szeretném bevezetni, amelyben a bíróság részletes figyelmet fordított az előreláthatóság elemzésére. Egy angol és egy orosz vállalat adásvételi szerződést kötött,⁴⁹ amelyet az orosz fél a szerződés megkötése óta bekövetkezett drasztikus adóemelkedés miatt nem kívánt teljesíteni, és ezt a szándékát angol partnerének levelében meg is írta. Az angol fél a levelet úgy értelmezte, mint amelyben orosz partnere az ő kárigényét elismerte, az orosz fél azonban az adóemelkedést előre nem látható vis maiornak tekintette, és nem kívánt kártérítést fizetni partnere számára. Az angol fél a szerződéses ár másfélszeresére jelentette be kárigényét. A bíróság megállapította, hogy az adóemelkedést nem tekinti olyan oknak, amely kimentené az orosz felet a kártérítési kötelezettsége alól, hacsak a bekövetkezett esemény előreláthatatlansága nem bizonyítható. A bíróság megállapította, hogy az angol fél jogosult ugyan kárai megtérítésére, azonban nem tett eleget a kárenyhítési kötelezettségének, amikor nem állt el a szerződéstől, nem kötött fedezeti szerződést, és nem alkalmazta 76. cikkben előírtakat sem. A 74. cikk második mondata alapján, „a kártérítés nem haladhatja meg azt a veszteséget, amelyet a szerződésszegő fél a szerződés megkötésének időpontjában előre látott, vagy amelyet előre kellett látnia azon tények és körülmények alapján, amelyekről mint a szerződésszegés lehetséges következményeiről az említett időpontban tudott vagy tudnia kellett.”⁵⁰ Az első oldalon már idézésre került ez is – vagy ott kellene törölni ezt a szakaszt, vagy ide nem javasolom még egyszer betenni, hanem csak utalni rá. Ennek alapján a bíróság ítéletében arra mutatott rá, hogy ilyen körülmények mellett az eladó a szerződéskötéskor nem láthatta előre, hogy a vevő profitvesztése eléri majd a szerződéses ár 150%-át, így a kártérítés mértékét a kár előreláthatóságának arányában, 110%-ban határozta meg. A jogesetből szemmel láthatóan kitűnik az előreláthatóság jelentősége a kárszámítás esetén. Az előreláthatósági klauzula képes a megalapozottnak tűnő kártérítési összeget a töredékére redukálni, avagy éppen ellenkezőleg, sokszorosára növelni.

2.1. Az előreláthatósági szabály célja

Az imént említett jogesetből jól látható, hogy az előreláthatóság kérdésének kiemelt szerepe van a kártérítés körében. Az előreláthatóság „*mértéke*” közvetlen kapcsolatban áll a kártérítés mértékével; bizonyos esetben az előreláthatóság hiánya csökkentheti, avagy teljesen meg is szüntetheti a kártérítési igényt, annak magas foka pedig egyértelművé teheti a kártérítési igény jogosságát. Az előreláthatósági szabály egy szükséges

⁴⁸ HUBER–MULLIS i. m. 270.

⁴⁹ Oroszország: 406/1998. 2000. 06. 06. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000606r1.html>

⁵⁰ A CISG 74. cikkének 2. mondata.

korlátozás az Egyezmény szigorú felelősségi rendszerében. A kártérítési igénynek nem feltétele a szerződésszegő szubjektív felróhatósága.⁵¹ Az Egyezmény tehát azon mértékben törekszik korlátozni a fél felelősséget, amely előre látható volt számára a szerződés megkötésekor, lehetővé téve ezzel a félnek a felkészülést, a kockázat vállalását, illetve azt, hogy a káresemény lehetséges bekövetkezésének esetére biztosítékot szerezzen, vagy a mérlegelés után visszalépjen a szerződés megkötésétől.⁵² Az elv mentén megjelenő felelősségkorlátozás, a felek tájékoztatási kötelezettségére nagy súlyt téve teremt egyensúlyi helyzetet a kockázatmegosztás terén.⁵³

2.2. A szerződésszegés és az előreláthatóság; a kártérítés két feltételének kapcsolata

Az előreláthatósági szabály a szerződésszegésből fakadó következményekre vonatkozik és nem magára a szerződés megszegésére. Ebből következően teljesen lényegtelen, hogy a fél előre látta-e vagy sem, hogy a szerződést később esetlegesen megszegheti. Egyedül az számít, hogy előre láthatta-e azt a kárt, amelyet az ő szerződésszegésének következményeképpen a másik fél esetlegesen elszenvedhet.⁵⁴ A károkozó kártérítési kötelezettsége tehát kizárólag azokra a károkra korlátozódik, amelyeket már a szerződés megkötésekor, mint lehetséges következményeket előre látott, vagy a körülmények figyelembevételével – amelyeket ismert, vagy ismernie kellett – előre kellett volna látnia. Konkrétabban: a károsult így csak azért a kárért lehet felelős, amelynek esetleges bekövetkezése a szerződés megkötésekor számára már ismert volt vagy ismert lehetett.⁵⁵ Az előreláthatóság követelménye a szerződő partnernél esetlegesen bekövetkező kárra és annak nagyságrendjére vonatkozik. Ha pontos idézetek, akkor azt jelölni kellene (megtől meddig), ha nem, akkor biztos ennyiszer le kell írni ugyanazt? Nem fogja tehát át magát a szerződésszegést, annak lehetőségét, illetve elkerülhetőségét, sem pedig az okozati összefüggést vagy a felróhatóságot.⁵⁶ A szerződéssel járó kockázatoknak a szerződés megkötésekor való előrelátása azért is igen fontos a szerződő feleknek, hiszen ez az ismeret ad számukra lehetőséget egy biztosítéki szerződés esetleges megkötésére.⁵⁷ Az előző alfejezet végén (ld. lap teteje) ez már elhangzott... Az alábbi magyar jogeset⁵⁸ jól példázza az előreláthatósági klauzula működését. A felperes és az alperes jogelődje között létrejött szerződésekben a felperes termálvízre épülő melegvíz-hálózat saját költségen való kiépítésére, másrészt termálvíz folyamatos biztosítására, szállítására vállalt kötelezettséget. A felperes megkezdte a használati melegvíz-szolgáltatást, majd az alperes közölte, hogy a fogyasztóknak átadott, illetve a felperestől kapott használati meleg víz mennyisége lényeges eltérést mutat, amely je-

⁵¹ SÁNDOR–VÉKÁS i. m. 435.

⁵² HUBER–MULLIS i. m. 271.

⁵³ SÁNDOR–VÉKÁS i. m. 447.

⁵⁴ HUBER–MULLIS i. m. 272.

⁵⁵ Burghard PILTZ: *Internationales Kaufrecht*. München, Verlag C.H. Beck, 2008. 471.

⁵⁶ SÁNDOR–VÉKÁS i. m. 439.

⁵⁷ FISCHER i. m. 106.

⁵⁸ Győri ítéletábra Gf.II.20.313/2012/24. szám.

lenség összefüggésbe hozható a termálvíz minőségével. Mivel a rendellenesség számára jelentős bevételkiesést okozott, – figyelemmel az egyre gyakoribb fogyasztói panaszokra – az alperes felmondta a szerződést, hiszen a felperes hibás teljesítése, és a kijavítás lehetőségének kizártsága miatt a teljesítés már nem állt érdekében; ettől kezdve a felperesi szolgáltatás átvételét megtagadta. Az Ítéletábra a kár összecszerúségét befolyásoló összes körülmény értékelése során mérlegelési körébe vonta a kár mértékét behatároló előreláthatósági elvet is. Megállapította, hogy a felperes előre láthatta, hogy hibás teljesítése az alperesnek kárt okoz. Az Egyezmény 74. cikke értelmében a jogosult követelheti a szerződésszegéssel okozott károk megtérítését. Az Egyezmény a teljes kártérítés elvéből indul ki: a szerződésszegő félnek a tényleges károk mellett meg kell térítenie a károsult elmaradt hasznát is. A 74. cikk ugyanakkor a szerződésszegéssel okozati összefüggésben keletkezett károk megtérítése iránti igényt az előreláthatósági elv alkalmazásával korlátozza. A szerződésszegő félnek azokat a károkat kell megtérítenie, amelyek bekövetkezését a szerződéskötéskor előre látta, vagy amelyet előre kellett volna látnia azon tények és körülmények alapján, amelyekről a szerződésszegés lehetséges következménye körében tudnia kellett. Ez a szabály a szerződő fél szerződésszegéssel kapcsolatos kockázatát a szerződéskötéskor általa ismert vagy felismerhető és előrelátható károokra korlátozza. Előre nem kalkulálható károknak azokat a következményeket tekinti az Egyezmény, amelyeket azonos körülmények között más, észszerűen gondolkodó hasonló személy sem láthatott volna előre. A 74. cikk második mondata az előreláthatósággal kapcsolatban egy objektív és egy szubjektív tesztet is a rendelkezésünkre bocsát. A kártérítés nem csak akkor lesz megállapítható, ha a jogosult bizonyítani tudja, hogy az adott esetben a szerződésszegő fél előre látta a lehetséges kárkövetkezményt, hanem akkor is, ha azt, egy hasonló helyzetben levő, észszerűen gondolkodó személy, azonos körülmények között, általában előre láthatta volna.⁵⁹ A szubjektív teszt esetén az olyan károkért való felelősséget vizsgáljuk, amelyeket a kár-
okozó, személy szerint, a szerződésszegése lehetséges következményeként előre látott. Ez a megközelítés azonban csak ritkán kerül előtérbe, hiszen a gyakorlatban a kárt szenvedett félnek nehézséget okozhat annak bizonyítása, hogy szerződéses partnere adott esetben előre látta a kárt, hiszen a konkrét szerződés szokatlan kockázatát a szerződésszegő félnek csak akkor kell viselnie, ha az adott kockázatot a szerződéskötés időpontjában ismerte.⁶⁰ Természetesen előfordulhat, hogy a károsult, még a szerződés megkötése előtt kifejezetten figyelmeztette partnerét az esetlegesen bekövetkező kárra, amely cselekménye egyértelművé teszi a helyzet előreláthatóságát.⁶¹ Az objektív teszt – amint azt az idézett jogesetben⁶² is láthattuk – több alkalommal fordul elő a gyakorlatban. Ennek alapján a szerződésszegő fél azokért a károkért lesz felelős, amelyeket a szerződésszegés lehetséges következményeiként – gondosan eljáró személyként – előre kellett volna látnia. Az objektív teszt alapján az adott üzletágban szokásosnak tekinthető kárkövetkezményeket a szerződésszegő félnek mindig meg kell

⁵⁹ HUBER–MULLIS i. m. 273.

⁶⁰ SÁNDOR–VÉKÁS i. m. 439.

⁶¹ HUBER–MULLIS i. m. 273.

⁶² Győri ítéletábra Gf.II.20.313/2012/24. szám

téríteni.⁶³ Bár a felmerülő ügyekben egyedileg kell elbírálni, hogy a kár előre látható volt-e, a bírósági ítéletek lefektettek néhány általános elvet.⁶⁴ A szabály nem határoz meg egy olyan skálát, amelynek alkalmazásával pontosan megállapítható lenne, hogy az adott esetben bekövetkező kár előrelátható-e avagy sem. Mindenképpen biztos azonban az, hogy a károkozó a szokásos folyamatokat mindig előre láthatja. A szabályozás követelményei túl megengedőek lennének, ha az előreláthatóság meglétéről csak akkor lenne szó, ha a később esetlegesen bekövetkező kárnak minden lehetséges, apró részletét előre kellene ismerni, de túl szigorúak, ha már a kár pusztá bekövetkezésének lehetősége esetén is már előreláthatóságról beszélnénk. A helyes megközelítés elkerüli ezt a két végleges álláspontot: eszerint annak kell elvártnak lennie, hogy a károkozó a kárt jellegében és terjedelmében lássa előre.⁶⁵ A két kritériumot szemlélteti az a rövid jogeset,⁶⁶ amelyben egy kínai és egy koreai vállalat madártoll adásvételére vonatkozó szerződést kötött. A vevő koreai vállalat hosszabb ideig rendszeresen átvette és kifizette a terméket, egy alkalommal azonban elmulasztotta elszállítani és kifizetni azt. Az eladó vállalat ekkor elállt a szerződéstől és keresetet indított kárai megtérítésére. A bíróság ítéletében megállapította, hogy egy gondosan eljáró személy előre láthatta, hogy amennyiben a terméket nem veszi át és nem fizeti ki, ezzel a másik félnek kárt okoz. Az esetben a kár terjedelme is tisztázható volt, hiszen egyszerű megállapítani, hogy az eladó fél a szerződésben foglalt összeget remélhette. A 74. cikk esetén nincs szükség a károk precíz és részletes előrelátására, és különösen nem igényli azoknak pontosösszegszerű meghatározását.⁶⁷ Másfelől azonban nem elégséges annak előrelátása, hogy a szerződésszegés minden esetben kárt fog okozni; a nem-teljesítésből fakadó károk általában azonban előre láthatóak.⁶⁸ Szükséges, hogy a kötelezett felismerhesse, hogy a szerződésszegése pontosan azt a kárt, és abban a mértékben fogja okozni, amelyben az később valóban be is következett. A kötelezettnek számolnia kell azokkal a következményekkel, amelyeket egy gondosan eljáró személy adott esetben előre látott volna, tekintetbe véve az adott eset különös körülményeit. Az objektív értékelés mellett a szubjektívet is figyelembe kell vennünk, hiszen előfordulhat olyan eset, amikor a kötelezett pontosan tudja, hogy az esetleges szerződésszegése szokatlan károkat vagy különösen magas veszteséget idéz elő. Ebben az esetben e kár megtérítése is terheli őt.⁶⁹ Ezzel kapcsolatban már itt megemlíthető a jogosult később részletesen ki-

⁶³ SÁNDOR-VÉKÁS i. m. 439.

⁶⁴ HUBER-MULLIS i. m. 273. A szerződés tárgyához kapcsolódó szokásos következmények elmaradásából származó veszteség (pl. a vevő továbbadja, vagy feldolgozza az árut) mindig előrelátható, azonban a szokatlan felhasználásból származó károk, illetve a szokatlan mértékben bekövetkező károk önmagukban nem előre láthatóak, hanem csak abban az esetben, ha a szerződéses partner ezekre a szerződéskötés előtt a figyelmet külön felhívta.

⁶⁵ FISCHER i. m. 108.

⁶⁶ Dél-Korea: Seoul High Court 2008 Na14857 23. 07. 2009. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090723k3.html>

⁶⁷ SÁNDOR-VÉKÁS i. m. 439.

⁶⁸ Ez az elv is alapját képezheti annak a nézetnek, amely szerint a 75. és 76. cikk esetén nem vizsgáljuk az előreláthatóságot.

⁶⁹ HUBER-MULLIS i. m. 272.

fejtett kötelessége, hogy az ilyen károkról a másik felet a szerződéskötés tárgyalási szakaszában tájékoztassa.

Az előreláthatósági szabály eddig bemutatott elvei azonban közel sem jelennek meg ilyen egységesen és koherensen a joggyakorlatban. Fuglinszky Ádám megközelítése⁷⁰ alapján az alábbi esetcsoportokkal találkozhatunk a Bécsi Vételi Egyezmény alkalmazásával eldöntött esetek bírói gyakorlatában, amikor a kár előre látható.

Az első csoport a továbbértékesítéshez és a károsult üzleti tevékenységének szokásos nyereségéhez kapcsolódik. Ha a továbbértékesítésből illetve az üzleti tevékenységből származó szokásos nyereségtől a szerződésszegés miatt esik el a jogosult, a bírói gyakorlat szerint e károk előre láthatóak. Ehhez szorosan kapcsolódó kérdés lehet a jogosult érdekkörében felmerülő üzemleállás, amely a kötelezett nem teljesítésének következménye. Habár a bírói gyakorlat ebben a körben nem egységes, mégis ez kárfajta a szokásos nyereség elveszésével azonosítható és ennek megfelelően előre láthatónak is nyilvánítható.

Az első csoportban felmerült olyan ügyekben, amikor az egyik fél a terméket továbbértékesítés céljára vásárolja meg, problémát okozhat az úgynevezett *felelősségi kár* kérdése.⁷¹ Ez a típusú kár arra a helyzetre reflektál, amikor a jogosult fél azért nem tud a harmadik személyekkel kötött szerződésének megfelelően teljesíteni, mert a vele szemben álló kötelezett megszegte a szerződést, és mindebből fakadóan az első szerződésszegés jogosultja kártérítés fizetésére lesz köteles az előbb említett harmadik féllel szemben. Ezekre az esetekre nem találunk ugyan egységes gyakorlatot, azonban a többségi vélemény⁷² e károkat is előre láthatónak tartja. Egységes a bírói gyakorlat a kárelhárítás és kárenyhítés szükséges és indokolt költségei tekintetében, amelyeket előre láthatónak talál.

A *következménykárok* esetkörében sem egységes a bírói gyakorlat. Véleményem szerint azonban ez talán érthető is e csoport rendkívül heterogén jellege miatt.

A felsorolásban az *árfolyamvesztéségből* származó károk is megtalálhatóak. Ezzel a csoporttal kapcsolatban azonban indokoltnak tartanám kiemelni, hogy az e kategóriába tartozó károk sok esetben lehetnek hirtelen gazdasági változás következményei is. Amint pedig azt a lábjegyzetben hivatkozott jogesetekben⁷³ is megjelenő hirtelen gazdasági változások példáján láthattuk, e jelenség felülírhatja az előreláthatósági klauzula alkalmazhatatlanságát, egy ilyen esetben a klauzula alkalmazhatóságára a főszabállyal ellentétben mégis lehetőség mutatkozik. Az ügyben eljáró fórum, mindennek következtében, az eset körülményeit mérlegelve arra a következtetésre is juthat, hogy az árfolyamvesztéségből eredő kár azért nem volt előrelátható, mert az hirtelen gazdasági változás következménye volt.

⁷⁰ FUGLINSZKY Ádám: *Kártérítési jog*. Budapest HVG-ORAC, 2015. 187–188.

⁷¹ Pl. Dél-Korea: Seoul High Court 2008 Na20319 23. 02. 2009. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090223k3.html>

⁷² FUGLINSZKY (2015) i. m. 187.

⁷³ A hirtelen gazdasági változások megítéléséhez ld. pl. Kínai Népköztársaság: CIETAC Vitamin-C case 1997. 08. 18. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970818c1.html>; vagy Lengyelország: Legfelső Bíróság V CSK 91/11 T.K.M.E GmbH v. P.K. S.A. 2012. 02. 08. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/120208p1.html>

Érdekes megközelítéssel találkozhatunk a *feleslegessé vált ráfordítások* esetében. Az ilyen típusú károk abban az esetben minősülnek előre láthatónak, ha a jogosult által megvalósított szükséges és arányos ráfordításokra a szerződésszegő féllel kötött szerződés miatt került sor. További feltétel, hogy ezek a ráfordítások a szerződésszegés következtében többé már másként nem hasznosíthatóak és ennek megfelelően véglegesen feleslegessé váltak. Véleményem szerint ez a megközelítés nagyon szorosan összefüzi a kár bekövetkezését az előreláthatósággal. Ha a feltételek nem teljesülnek, akkor a kár sem megállapítható így észszerűen azokat előre látni sem lehet. Azonban ha kár keletkezik, e feltételek mentén arról csak akkor beszélhetünk, ha a ráfordítások később nem hasznosíthatóak. Ennek eshetőségéről pedig a jogosultnak kell előre tájékoztatnia a kötelezettet. Ezen tájékoztatás hiánya esetenként az előreláthatóság hiányát is maga után vonhatja. A hasznosíthatatlanság bizonyítása azonban talán igen nehéz problémákat vethet fel a jogosult számára, és véleményem szerint nagyon nehéz lehet teljes bizonyossággal kijelenteni, hogy a ráfordítás a jövőben soha (vagy akár észszerű időn belül) nem lesz hasznosítható. Éppen ezért ilyen esetekben talán a kártérítés helyett célszerűbb lehet, ha a szerződés megkötésekor a felek kötbért kötnek ki.⁷⁴

Az *üzleti hírnév (goodwill)*⁷⁵ sérelmével kapcsolatos ügyekben a bíróságok, amint az a később részletesen kifejtett „*Canned food case*” finn jogesetben is látható, vonakodnak megállapítani az előreláthatóságot. Az általában csak akkor állítható meg, ha a jogosult a kötelezettet az előreláthatósági klauzula céljának megfelelően figyelmeztette a kockázatra, illetve – amint azt „*Video recorders case*” jogeset példáján láttuk – a kötelezett tudomással bírt a piac érzékenységéről, amelyre a jogosult teljesít, vagy a jogosult és harmadik fél közötti jogviszony bizalmi jellegéről.⁷⁶

3. A 74. cikk alapján megtéríthető károk kapcsolata az előreláthatósági klauzulával

A teljes kártérítés elvének megfelelően, az Egyezmény 74. cikke semmilyen típusú kárnak nem zárja ki az érvényesíthetőségét, feltéve, hogy az ügyben teljesül a cikk második mondatába foglalt előreláthatósági követelmény.⁷⁷ Az Egyezmény által alkotott rendszerben minden esetben abból az előbb már említett feltételezésből kell kiindulnunk, hogy az Egyezmény alapján minden kár (és kártípus) megtéríthető és megtérítendő, amennyiben a cikkben foglalt követelmények teljesülnek.⁷⁸ Ezzel kapcsolatban ugyanakkor elmondhatjuk, hogy a fedezeti szerződés és a piaci ár alapján történő kárszámítás⁷⁹ csak a közvetlen kárra vonatkozik. A más természetű károk számítására a 74. cikk

⁷⁴ CISG Advisory Council: Op. No.6 1.3.

⁷⁵ Finnország: Tampere Court of First Instance 95/11193 (*Canned food case*) 1997. 01. 17. (a jogeset bemutatását ld. 3.3. Immateriális károk alfejezet alatt) <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970117f5.html>

⁷⁶ Németország: Landgericht Darmstadt 10 O 72/00 (*Video recorders case*) 2000. 05. 09. (a jogeset bemutatását ld. 3.3. Immateriális károk alfejezet alatt) <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000509g1.html>

⁷⁷ HUBER–MULLIS i. m. 269.

⁷⁸ Uo.

⁷⁹ CISG 75. és 76. cikk.

szabálya irányadó.⁸⁰ A 74. cikk kiemeli, hogy az elmaradt haszon szintén megtéríthető az Egyezmény alapján. A teljes kártérítés elvének fényében és a cikk szóhasználata alapján⁸¹ megállapítható, hogy az elmaradt haszonra való utalás csupán egy értelmező jellegű toldás, amely egyértelművé teszi számunkra, hogy a nemzeti jogokban esetlegesen megjelenő, az elmaradt haszon megtérítését megszigorító szabályozás az Egyezmény rendszerében nem érvényesülhet.⁸² A Bécsi Vételi Egyezmény rendszerében, a feldolgozott jogesetek és a szakirodalom alapján a következő kártípusok fordulnak elő.⁸³

3.1. A szolgáltatás tárgyában keletkezett károk

A közvetlenül a nemteljesítésből származó tapadó károk, a károkozó számára mindig előre láthatóak. Ebben az összefüggésben mindig előre látható a nem teljesített árumennyiség minimumértéke, a szakértői költségek, a javítás és a visszaszállítás költségei.⁸⁴ A javítási költségekkel kapcsolatosan megemlítendő, hogy a károkozó utólagos teljesítése mindig előnyt élvez, hiszen az Egyezmény általános célja, hogy a szerződést teljesítsék, így a jogosult általi önálló intézkedések költségei nem követelhetőek, amennyiben azok megtételét nem a szerződő partner magatartása váltja ki.⁸⁵ A közvetlenül a nemteljesítésből származó kárra vonatkozó példaként szerepelhet az ügy,⁸⁶ amelyben a vevő kínai és az eladó amerikai vállalat rézhulladékra vonatkozó adásvételi szerződéseket kötöttek egymással. Az eladó a szerződésben foglalt mennyiségnek csupán 25%-át bocsátotta a vevő rendelkezésére, aki ezért a terméket máshonnan szerezte be – magasabb áron. A bíróság megállapította az eladó szerződésszegését, és kötelezte azt a szerződéses ár és a fedezeti szerződés közti különbözet megtérítésére. (A bíróság az ítéletben egyébként arra is hivatkozott, hogy a rézhulladék piaci árának emelkedése a szerződéskötés időpontjában előre látható volt. Ebből az is következik, hogy a Bécsi Vételi Egyezmény szabályainak alkalmazásával eljáró bíróságok számos esetben nem következetesek abban a kérdésben, hogy az előreláthatóság nem vizsgálendő a fedezeti szerződés esetében).

3.2. Az elmaradt haszon és a jogosult vagyonában beálló egyéb kár

Ezen típusú károk közé tartoznak tipikusan a nem, vagy késve teljesítésből származó veszteségek (például elmaradt, szokásos haszon), a termelés kieséséből adódó azonban csak abban az esetben, ha a károkozó rendelkezhetett azzal az ismerettel, hogy az áru további termelés céljára, illetve továbbértékesítésre szolgál.⁸⁷ Példaként szolgálhat a

⁸⁰ SÁNDOR–VÉKÁS i. m. 433.

⁸¹ „Including” – a magyar szövegben „ideértve”.

⁸² HUBER–MULLIS i. m. 270.

⁸³ FISCHER i. m. 130.

⁸⁴ Uo.

⁸⁵ Uo.

⁸⁶ Kínai Népköztársaság: CIETAC Scrap copper case 1996. 01. 12. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960112c1.html>

⁸⁷ FISCHER i. m. 132.

következménykára a jogeset,⁸⁸ amelyben egy portugál eladó keresetet indított a német vevővel szemben, a ki nem fizetett vételár megtérítéséért. A vételár meg nem fizetésére az adott alapot, hogy az eladó több alkalommal késedelmesen és hiányosan tett eleget a szerződéses kötelezettségének, ami jelentős költségeket jelentett a vevő számára, hiszen a hibás teljesítés miatt az áruk egy részének feldolgozására Németországban, és nem pedig Törökországban került sor, amely változás extra költségeket okozott a vevő részére. A vevő fedezeti vételt eszközölt kárai enyhítésére, de a szerződéstől nem állt el, ellenben a fizetést megtagadta. A hibás teljesítéssel kapcsolatban a bíróság úgy döntött, hogy a vevő nem jogosult a felmerülő járulékos költségek megtérítését követelni a 75. cikk alapján, hiszen korábban elmulasztott elállni a szerződéstől. A bíróság ebben az ügyben a 26. cikk alapján úgy határozott, hogy a fedezeti ügylet megkötése nem helyettesítheti a szerződéstől való elállást tartalmazó nyilatkozat megtételét. A bíróság megállapította, hogy a vevő nem jogosult a járulékos költsége követelésére, amelyek abból származtak, hogy a termékeket Németországban dolgozták fel. A bizonyítási teher a vevőre esett, így neki kellett volna bizonyítania, hogy az említett eltérésből fakadó károk a másik fél számára előre láthatóak voltak, avagy azokat előre kellett volna látnia a szerződés megkötésének pillanatában a 74. cikk alapján. A bíróság úgy határozott, hogy általánosságban az olyan károk, amelyek kizárólag az egyik félhez kapcsolható körülményekből fakadnak, csak abban az esetben téríthetőek meg, ha e körülmények a másik fél számára a szerződés megkötésének időpontjában ismertek. Amiért az ügyben az vevő nem tudta bizonyítani, hogy az eladót a hozzá kapcsolható egyedi körülményről tájékoztatta volna, nem volt jogosult a kártérítésre. Az eset kapcsán felvethetnénk azt a kérdést, hogy az előreláthatóság nem egy fehér-fekete, igen-nem témakör, hanem annak fokozatai vannak.⁸⁹ Attól még, hogy a kár teljes egészében nem volt előrelátható az ügyben felmerülő esetleges különleges körülmények miatt, ez csak azt jelenti, hogy a kárt teljes egészében nem kell megtéríteni. Ettől eltérően, ilyen esetben azt kell vizsgálni, hogy milyen mértékben volt a kár előre látható, és a kártérítés ekkor az előreláthatóság arányához igazodik. A bíróság az elállás kérdésével kapcsolatban egy további fontos megállapítást tett. Egy konkrét szállítással kapcsolatban a bíróság úgy döntött, hogy az eladó azon telefonhívásával, amelyben azt az információt közölte a vevővel, hogy az árunak csak egy részét tudja leszállítani, véglegesen és biztosan elutasította a szerződés szerinti teljesítést, amely lehetővé tette volna a vevő számára, hogy fedezeti vételt alkalmazzon anélkül, hogy erre az eladót figyelmeztette volna. E konkrét szállításra azonban a vevő nem kötött fedezeti szerződést. A kereskedelmi forgalomban a továbbértékesítés minősül a szokásos esetnek, továbbá a legtöbb helyzetben az áru sajátosságaiból következtenni lehet arra, hogy a terméket vagy továbbértékesítési céllal vagy feldolgozásra vásárolják. Amennyiben a termék továbbértékesítési ára szokatlanul magas, vagy a hibás teljesítés esetén szokatlanul nagy kár keletkezik, a károkozó fél csak akkor felel a ténylegesen keletkezett kár mértékében, ha erre a lehetőségre a jogosult a figyelmet már a szerződéskötéskor felhívta.⁹⁰ Egy a termék minőségével

⁸⁸ OLG Bamberg 3 U 83/98 1999. 01. 13. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/990113g1.html>

⁸⁹ FUGLINSZKY (2015) i. m. 163.

⁹⁰ FISCHER i. m. 130.

foglalkozó választottbíróvási ügyben⁹¹ egy kínai eladó és egy német vevő ruházati termékekre vonatkozó adásvételi szerződést kötött egymással. Később a vevő felfedezte, hogy az első és a második ruhaszállítmány is hibás, amelyet az eladónak is jelzett. A harmadik szállítás alkalmával a vevő elutasította a termék átvételét minőségi hibára hivatkozva. Ennek megfelelően az eladónak vissza kellett szállítania a termékeket Kínába, ami után választottbíróvási eljárást kezdeményezett a vita feloldására. Az eladó fél a három termékszállítmány árát, illetve a visszaszállítási és tárolási költség megtérítését követelte a vevőtől. Továbbá a szállítás módja is további költségeket eredményezett számára, hiszen lényeges eltérés mutatkozott a légi, illetve vízi úton történő szállítás között. A vevő mindezzel ellentétben azt állította, hogy amiért a leszállított termékek hibásak voltak, a továbbértékesítésre nem volt lehetősége, hiszen a partnerei visszautasították annak átvételét. Álláspontja szerint ennek megfelelően az eladó megsértette a szerződésben foglalt kötelezettségét. A vevő a termékszállítmányok megérkezése és a hiba észlelése után 17 darab ruhát küldött vissza az eladónak ellenőrzésre, aki megerősítette, hogy szintén észlelte a vevő által jelzett minőségi eltérést. Ezt követően a vevő ösztönzésére, az eladó megbízott egy ruhaneműk minőségellenőrzésével foglalkozó társaságot azzal a céllal, hogy ellenőrizze a vevő raktárában lévő ruhákat. A megbízás alapján készült tanulmány megállapította, hogy a termék minőségében (színében, anyagában, kidolgozásában) igen súlyos hibák találhatóak. A vevő ennek alapján utasította vissza a harmadik szállítmány átvételét, így álláspontja szerint az említett visszautasítás jogszerű volt és nem valósított meg szerződésszegést, ennek megfelelően az eladó köteles viselni a visszaszállítás költségeit. Az eladó a vevő érveire azt válaszolta, hogy habár a vevő valóban visszaküldött néhány darabot a korábbi szállítmányokból az állított hibák bizonyítására, a példányok, tekintettel azok nem objektív kiválasztására, nem voltak alkalmasak arra, hogy a szállítmányok esetleges, a vevő által állított hibáit tárgyilagosan bizonyítsák, hiszen a visszaküldött példányok némelyikén a vevő már javítási céllal módosításokat hajtott végre, és a kiválasztásban nem vett részt független harmadik szereplő. A termékszállítás visszautasításával kapcsolatban az eladó azt az érvelt is hangoztatta, hogy a harmadik szállítmány már úgy került leszállításra, hogy azt korábban a vevő ellenőrizte, továbbá sérelmezte, hogy a vevő egyébként is csak túl későn, a szállítmány elküldése után utasította vissza az átvételt. A szerződési kikötés szerint a szállítási költségeket annak módjától függetlenül a vevő félnek kellett viselnie, ezért az eladó álláspontja szerint előbbi szerződésszegést követett el, amikor megtagadta annak megfizetését. Az eladó továbbá még azzal is érvelt, hogy a vevő a saját üzemében megjavította a termékeket, míg az Egyezmény 46. cikkének (3) bekezdése alapján

„ha az áru nem szerződésszerű, a vevő igényelheti, hogy az eladó az áru kijavításával orvosolja annak fogyatékoságát, ha ez az összes körülmény figyelembevételével nem észszerűtlen. A kijavítás iránti igényt a 39. Cikkben meg-

⁹¹ Kínai Népköztársaság: CIETAC Arbitration proceeding (*Clothes case*) 2000. 01. 31. <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000131cl.html>

határozott értesítéssel egy időben vagy azt követően észszerű határidőn belül kell közölni.”

Az eladó álláspontja szerint, amiért a vevő a kijavítás iránti igényét nem jelezte, így elesett annak követelésének jogától. A bíróság megállapította, hogy ilyen irányú szerződési kikötés hiányában is a vevőt megilleti a termék ellenőrzésének joga. A bíróság azt is megjegyezte, hogy az eladó, miután hozzájutott a visszaküldött 17 ruhadarabhoz, megerősítette, hogy észlelte a vevő által említett hiányosságokat. Ennek megfelelően a termék hibája egy olyan tény, amelyet mind a két fél megerősített. A bíróság megállapította, hogy habár a vevő megindokolta, hogy miért utasította vissza a harmadik termékszállítmány átvételét, az Egyezmény rendszerében ez az indoklás nem helytálló. A vevő félnek joga lett volna arra, hogy a termék hibájából eredő konfliktust jogi útra terelje és kijavítást, kicserélést vagy árleszállítást követeljen, azonban a szállítmány visszautasítására nem. Ennek megfelelően a szállítmány visszautasítása szerződésszegésnek minősül. Amiért az eladó már visszavette a termékeket, a vevőt a bíróság nem kötelezte a termékek árának megfizetésére, a vevőnek csak a szállítási költséget kellett viselnie. (Véleményem szerint az ítélet a választottbírói eljárásokra jellemző kompromisszumos megoldásra törekedett, hiszen adott esetben, ha a bíróság jogszerűtlennek nyilvánította a termékek átvételének elutasítását, akkor az eladó ebből származó kárait is illett volna megítélnie, továbbá ebben az esetben a vevő a jövőre nézve indokoltan állhatott volna el a szerződés teljesítésétől, ha az érdekmúlását bizonyítani tudja). Végezetül a bíróság elutasította a vevő azon kereseti igényét, amelyben követelte a partnerei által elszenvedett károk megtérítését, a hibás termékek továbbárúsítása kapcsán bizonyos árkedvezmények elvesztését, megrendelések számának visszaesését. A bíróság mindezt azzal indokolta, hogy a felsorolt károk az eladó számára a szerződéskötés időpontjában nem voltak előre láthatóak. (Véleményem szerint, habár az árkedvezmények elvesztése valóban csak előzetes tájékoztatás után láthatóak előre, a megrendelések számának visszaesése – a jó hírnév csökkenése miatt – az eladó által előre látható lett volna). E megállapítás vezet át a harmadik kártípusra: az immateriális károk csoportjára.

3.3. Immaterciális károk

A harmadik kártípus, amellyel az Egyezmény foglalkozik, a pénzben kifejezhető immaterciális károk csoportja, amelyek szintén megtéríthetőek. A kérdés kapcsán releváns lehet, hogy mely feltételek bekövetkezése esetén igényelhető a jó hírnév sérelme során bekövetkező veszteség megtérítése, mivel a sérelem kockázata az egyedi esetekben elég magas lehet. A kártérítés megítélésekor a jogalkalmazás tartózkodó, és általában azt igényli, hogy a veszteség konkrét gazdasági veszteségként mérhető legyen, ezért az előreláthatóság akadályát építi a megtérítés elé.⁹² Ennek megfelelően az Egyezmény a jogosult köteletségévé teszi, hogy a szerződéskötést megelőző tárgyalások során felhívja partnere figyelmét a különleges fenyegető károkra. A *különleges* szónak ebben az esetben valós értelme van. Az olyan károkra kell ekkor felhívni a figyelmet, amelyek a

⁹² FISCHER i. m. 131.

szokásostól eltérnek, amelyek a jogosult fél egyedi körülményeiből fakadnak, amelyekkel a szerződést vele megkötő fél ilyen tájékoztatás nélkül nem számolhat, azokat nem láthatja előre.⁹³ Amennyiben például a termék vevője a piacon közvetítőként van jelen, és a termék jellegéből, vagy a vevő közvetítői minőségéből megállapítható, hogy a vásárolt terméket a vevő további eladásra szánja, akkor ebben az esetben nem lesz szükség különleges figyelmeztetésre azzal kapcsolatban, hogy az eladó szállítási határidőkre vonatkozó esetleges mulasztása további konkrétan meghatározható jellegű és terjedelmű károkat fog okozni.⁹⁴ Az immateriális károk joggyakorlatban való elhelyezkedését mutatja be a jogeset,⁹⁵ amelyben egy német eladó nyolcezer darab videolejátszó készüléket szállított egy svájci vevő részére, utóbbi azonban nem találta megfelelőnek a készülék bizonyos mechanikai megoldásait. A felek megegyeztek abban, hogy a vételárát a hiba súlyának megfelelően 4000 leszállított példány esetében csökkentik, illetve abban, hogy a vevő vállalja, hogy kijavítja az említett készülékek hibáit. Ettől eltérően a vevő fél végül mégis elutasította a fizetést arra hivatkozva, hogy időközben újabb hiányosságokat vélt felfedezni a leszállított videolejátszóknak, amire válaszul az eladó keresetet indított. A vevő azt állította, hogy a kijavítás után a készülékekre kifizetett összes költsége olyan magas volt, hogy azokat már nem lenne képes nyereség mellett továbbértékesíteni, továbbá rámutatott a készülékek további hiányosságaira is. Ezen felül a vevő azt is kifogásolta, hogy az eladó fél kizárólag német nyelvű használati útmutatókat bocsátott a rendelkezésére, és elmulasztotta szolgáltatni azokat a Svájcban beszélt többi nyelven. Az eladó keresete sikerrel végződött. A bíróság megállapította, hogy az eladó jogszerűen javasolta a vevő által hibásnak titulált 4000 videolejátszó árcsökkentését, hiszen a vevő elmulasztotta bizonyítani, hogy a fennmaradó készülékek között is van olyan, amely javításra szorul. A vevő elveszítette a jogát, hogy további készülékek esetében is árcsökkentést kezdeményezzen, amikor megállapodott abban, hogy mindössze 4000 készülék esetében követeli azt, holott az egyeztetés időpontjában már tudatában volt annak, hogy további készülékek esetében is hibák mutatkoztak. A vevő fél e tudata kizárja annak a lehetőségét, hogy az Egyezmény 40. cikkére hivatkozzon, hiszen nem hivatkozhat a 38. és 39. cikkekre rendelkezéseire, ha a fogyatékoság olyan tényekkel kapcsolatos, amelyeket ismert, vagy ismernie kellett, és amelyeket nem tárt fel a másik félnek. Ami a használati útmutatókat illeti, a bíróság úgy találta, hogy a szerződésből nem következik egyértelműen, hogy a szerződés tárgyát képező termék kizárólagosan a svájci piacon kerülhetett volna eladásra. Ennél fogva az útmutatók francia illetve olasz nyelven történő fordításának igényét a feleknek a szerződésben rögzíteniük kellett volna. A bíróság ezzel kapcsolatban azt is megjegyezte, hogy akár a lejátszó esetében, úgy itt is elveszítette a vevő fél a jogát a teljesítés követelésére akkor, amikor azt az eladóval történő egyeztetéskor nem jelezte. Az úgy egyik lényeges sajátossága, hogy a bíróság állást foglalt a jó hírnév sérelmével kapcsolatos kártérítés kérdésében. A bíróság nem tartotta megalapozottnak a vevő kártérítési követelését a jó hírnevének sérelme miatt. Megállapította, hogy nem igényelheti a bevételének csökkenésének megtérítését a jó hírnév

⁹³ FISCHER i. m. 131.

⁹⁴ Uo.

⁹⁵ Németország: 2000. 05. 09. LG Darmstadt 10 O 72/00 <https://cisgw3.law.pace.edu/cases/000509g1.html>

megsértésre hivatkozással, amennyiben az kifejezhető tisztán a szerződés hibás teljesítésének következményeként beálló profitveszteségként is. A jó hírnév sérelme (jogi szempontból) teljesen lényegtelen egészen addig, amíg az nem vezet forgalomcsökkenéshez és ezáltal profitveszteséghez. A bíróság az előbbi megállapítását arra a gondolatra alapozta, hogy mindaddig, amíg egy vállalkozás tevékenysége során a forgalma nem változik, addig közömbös marad a magatartása által kiváltott esetleges negatív érzésekkel szemben, hiszen a célja a nyereségszerzés, nem pedig a jó hírnevének megtartása. Az ügyben a vevő nem tudta bizonyítani, hogy az állítólagos hírnévsérelme a megrendeléseinek a csökkenéséhez vezetett volna. Ennélfogva még amennyiben a hírnévsértés valóban meg is történt volna, a bíróság akkor sem lett volna képes arra, hogy a megrendelések csökkenésének hiányában a veszteséget megállapítsa és számszerűen kifejezze, majd megítélje a vevő részére. Természetesen azonban számításba kell venni azt is, hogy amennyiben egy vállalkozás hibás termékeket szállít a megrendelői részére, ez annak ellenére gátolhatja a jövőbeni fejlődését és növekedését, hogy ez a jelenlegi megrendelések számán kimutatható lenne. Utóbbinak a megállapítására a bíróság azonban csak akkor lehetne képes, amennyiben a vevő azt a tényt kellően alátámasztottan tudná valószínűsíteni. Az eladó helyesen mutatott rá arra, hogy a vevő ennek a kötelezettségének nem tudott eleget tenni. Annak az igazolása, hogy a kérdéses eset idején a vevő fél bizonyos korábbi partnerei a vevő fél versenytársaival kötöttek szerződéseket, nem eléggé konkrét ahhoz, hogy a tényt az ügyben bizonyítékként értékelni lehetne. A bíróság ítélete éles ellentétben áll a korábban a továbbértékesítés kapcsán bemutatott jogeset indokolásával.⁹⁶ A következő bemutatott jogeset⁹⁷ arra szolgál példaként, hogy a megsértett jó hírnév újbóli felépítésének költségei kártérítés formájában megítélhetőek. Az ügyben a bíróság arra a megállapításra jutott, hogy a vevő számos korábbi partnerét veszítette el az eladó szerződésszegését követően, amely abban állt, hogy nem olyan minőségű árut szállított a vevő részére, mint amelyet a szerződésben a felek korábban kikötöttek. A partnerek elvesztésének oka az volt, hogy a vevő nem tudott számukra a szokotthoz hasonló magas minőségű termékeket továbbértékesíteni. A bíróság megállapította, hogy a korábbi partnerek elvesztéséből adódóan a vevő kárt szenvedett, ezen felül azt is kiemelte, hogy hírnevének visszaszerzésére, hitelességének visszaállítására fordított erőfeszítései, illetve az új partnerhálózat kiépítésére tett kísérletei igen magas extra költséggel jártak a vevő számára. A bíróság szerint a vevőnek okozott kár előre látható volt a szerződéskötés időpontjában, így teljesül az Egyezmény 74. cikkének ez irányú követelménye. A vevő az eladóval kizárólagos beszállítási szerződést kötött, hiszen utóbbi a tárgyalások során biztosította arról, hogy az általa szolgáltatott termékek minősége a szerződésben foglalttól nem fog eltérni. Az eladó a szerződéskötés időpontjában tudott arról, hogy a vevő a termékeket a finn piacon kívánja továbbértékesíteni, és ismerte az itt megkövetelt minőségi standardot, továbbá azt, hogy a termékek versenyképességét a minőségük határozza meg. A kizárólagos beszállítási szerződés követke-

⁹⁶ Kínai Népköztársaság: 2000. 01. 31. CIETAC Arbitration proceeding (*Clothes case*) <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000131c1.html>

⁹⁷ Finnország: 1997. 01. 17. Tampere Court of First Instance (*Canned food case*) <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970117f5.html>

ményeként tehát a vevő fél üzleti kapcsolatai nagyban függtek az eladó magatartásától, az eladó előre láthatta az esetleges szerződésszegésének és ennek következtében a vevő partnereinek esetleges elpártolása közötti összefüggést. A leírt okok alapján a bíróság a hírnevének visszaszerzésére, hitelességének visszaállítására fordított erőfeszítései, illetve az új partnerhálózat kiépítésére tett kísérletei arányában kártérítést ítél meg a vevő részére.

4.Összegzés

A 74. cikk alapján történő kártérítés elvei: a teljes kártérítés elve, a káronszerzés tilalma, a pénzbeli megtérítés elve és a harmadik személynek okozott károk megtérítésének kizártsága. Az Egyezmény alapján járó kártérítés célja, hogy kompenzálja a károsult felet az őt ért kárért. A teljes kártérítés elvének megfelelően az Egyezmény 74. cikke semmilyen típusú kárnak nem zárja ki az érvényesíthetőségét, feltéve, hogy az ügyben teljesül a cikk második mondatába foglalt előreláthatósági követelmény.⁹⁸ Amennyiben elmondható, hogy a kár a szerződésszegés hiányában nem következett volna be, a kár tehát szerződésszegés következménye, az előreláthatóság hiánya és a kárenyhítési kötelezettség esetleges elmulasztása még mindig akadályát képezheti a kártérítés megállapításának. A kártérítési igény összege a károsult valóban fennálló vagyoni helyzetének és annak a hipotetikus esetnek különbözete, amely akkor állna fenn, ha a szerződést annak tartalma szerint teljesítették volna. Az Egyezmény által alkotott rendszerben minden esetben abból a feltételezésből kell kiindulnunk, hogy az Egyezmény alapján minden kár megtéríthető, amennyiben a cikkben foglalt követelmények teljesülnek. Ez a kompenzáció pedig mindig pénzbeli, azt a károsult székhelyén érvényes pénznemben kell megtéríteni. További szabály, hogy ennek jogosultja csak a szerződésszegő fél partnere lehet. A 74. cikk alapján csak azok a károk téríthetők meg, amelyek a szerződésszegés következményei, így szükség van a szerződésszegés és a károk közötti ok-okozati kapcsolatra.⁹⁹ Az előreláthatóság kérdésének kiemelt szerepe van a kártérítés körében. Az előreláthatóság „*mértéke*” közvetlen kapcsolatban áll a kártérítés mértékével; bizonyos esetben az előreláthatóság hiánya csökkentheti, avagy teljesen meg is szüntetheti a kártérítési igényt, annak magas foka pedig egyértelművé teheti a kártérítési igény jogosságát. Az előreláthatósági klauzula alkalmazása során számos ellentmondásba ütközünk. Nincs egységes bírói gyakorlat a jogosult érdekkörében felmerülő üzemeál-lás, a felelősségi kár, következménykárok, árfolyamveszteség körében. A jogesetek és a szakirodalom alapján három csoportra bonthatjuk a 74. cikk alkalmazásával megtéríthető károkat. Ezek: a szolgáltatás tárgyában keletkezett károk, az elmaradt haszon és a jogosult vagyónában beálló egyéb kár, illetve az immateriális károk.

⁹⁸ HUBER–MULLIS i. m. 269.

⁹⁹ FISCHER i. m. 106.